

دانشگاه قرآن و حدیث
پدیس تهران

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه

**بررسی تطبیقی جرم انگاری اعتصاب در نظام حقوقی جمهوری
اسلامی ایران و انگلیس**

استاد راهنما

دکتر مهدی رهبر

دانشجو

مهدی تبریزی

ماه و سال دفاع

مهر ۱۳۹۵

«تمام حقوق این اثر متعلق به دانشگاه قرآن و حدیث است.»

تقدیم به

شهیدانی که خالصانه با نثار جان خود از صدر اسلام تا کنون نخل پر بار اسلام را زنده نگه داشته‌اند تا پرچم اسلام همیشه افراشته باشد، علی‌الخصوص شهدای مقاومت اسلامی (مدافعان حرم)

تقدیم به:

خانواده عزیزم

به آنان که وجودم برایشان همه رنج و وجودشان برایم مهر است؛

به آنان که توانشان رفت که به توانایی برسم؛

به آنان که امید دادند و ناراحتی‌هایم را از دل زدودند؛

علی‌الخصوص

پدرم مهربانم که از کودکی تا کنون چون کوهی استوار و پس از عروج مادرم حامی من در تمام زندگی هستند.

سپاسگزاری

از خواننده محترم تقاضا دارم که اگر هنگام مطالعه مجموعه حاضر به مطلب مفیدی دسترسی پیدا نمودند، حتماً آن را به حساب اساتید و نویسندگان بزرگوار بگذارند، که این کمترین از محضر و آثار آنان اخذ و بهره‌مند شده است. در همین جا لازم می‌دانم از استاد محترم و اندیشمند جناب مستطاب آقای دکتر رهبر که در انجام این تحقیق، بنده را مورد راهنمایی و عنایت خویش قرار دادند نهایت امتنان و تشکر را به عمل می‌آورم.

چکیده

بررسی مسائل تطبیقی و بدست آوردن اشتراکها و افتراقها یکی از ویژگیهای یک نظام پویا می‌باشد که می‌توان بدین وسیله نکات مثبت و ارزشمند یک نظام را جلب و موارد منفی را از خود سلب نمود و بتوان نظام فاضله را ایجاد نمود لذا در این پایان‌نامه تلاش شده از تطبیق دو نظام حقوقی ایران و انگلیس در بحث اعتصاب این نکات مثبت را جلب نمود، اعتصاب یکی از رایج‌ترین و بدیهی‌ترین اعمالی است که همه افرادی که به نوعی زیر دست فردی یا گروه یا سازمانی محسوب می‌شود برای رسیدن به اهداف خود انجام می‌دهند و در همه کشورها اعتصاب نوعی اختلال محسوب می‌شود، که در بعضی از آنها قوانین خاصی قرار داده شده که با افراد صریحاً برخورد می‌کنند ولی در بعضی از کشورها قوانین خاصی قرار داده شده که اگر بر اساس اصول و ضوابط افراد عمل کنند رفتار آنها حداقل جرم محسوب نمی‌شود و مستقیماً با آنها مثل گروه اول برخورد نمی‌کنند، مثلاً در نظام حقوقی انگلستان، همواره منفعت عمومی را بر حق‌های فردی ترجیح می‌دهد و از بررسی قوانین و رویه قضایی این نظام در ارتباط با حق اعتصاب، حاکی از نبود چارچوب مشخص و از پیش تعیین شده‌ای جهت اقدام به اعتصاب است بر این اساس بوده که این اقدام اجتماعی، تا کنون تبدیل به یک حق نشده است. در نظام حقوقی ایران نیز نه صراحتاً چنین حقی از آنان سلب شده و نه به آنان اعطا شده است فلذا از آنجا که هر فردی دارای اختیار است اگر افراد یا سازمانی بخواهند از آنها بخواهند سوء استفاده کند حق اعتصاب برای آنها اثبات شده است که دلایل عقلی و عرفی شاهد و مدافع این حق است. امید است بتوان در پایان این پژوهش بتوان به نتایج مفیدی دست پیدا کرد.

کلید واژه‌ها: اعتصاب، اعتراض، بست‌نشینی، جرم‌انگاری، حقوق، کارگر، کارفرما، ایران، انگلیس.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۴	۱. کلیات
۱۴	۱.۱. بیان مسأله
۱۵	۱.۱.۲. اهمیت تحقیق
۱۶	۱.۱.۳. پرسش‌های تحقیق
۱۶	۱.۱.۴. فرضیات تحقیق
۱۶	۱.۱.۵. پیشینه تحقیق
۱۷	۲. مفاهیم
۱۷	۱.۲.۱. جرم چیست
۱۷	۱.۲.۱.۱. جرم انگاری
۱۸	۲.۲.۱. اعتصاب
۱۸	۱.۲.۲.۱. معنای لغوی اعتصاب
۱۸	۲.۲.۲.۱. تعریف اصطلاحی اعتصاب
۱۹	۲.۲.۳.۱. انواع اعتصاب
۱۹	۱.۲.۳.۱. اعتصاب مربوط به محل کار کند کاری یا کم کاری
۲۰	۱.۲.۳.۲.۱. تحریم یا ترک کار
۲۰	۱.۲.۳.۲.۲. خودداری از اضافه کاری
۲۰	۱.۲.۳.۲.۳. اعتصاب اشتغال در محل کار
۲۱	۱.۲.۳.۲.۴. اعتصاب نشسته در محل کار
۲۱	۱.۲.۳.۲.۶. اعتصاب گروگان‌گیری
۲۱	۱.۲.۳.۲.۷. اعتصاب خرابکاری در محل کار (تخریبی یا خرابکارانه)

۱. ۲. ۲. ۳. ۸. اعتصاب جدا جدا - متصل به هم (نوبتی و منقطع) ۲۲
۱. ۲. ۲. ۳. ۹. اعتصاب مبتنی بر همدردی ۲۲
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۰. اعتصاب از طرف اتحادیه ۲۲
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۱. اعتصاب علیه فرد یا سازمان (کارگاه) ۲۳
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۲. ممانعت از استخدام یا اشتغال دیگران ۲۳
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۳. اعتصاب تدریجی ۲۳
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۴. اعتصاب شغلی ۲۳
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۵. اعتصاب ناگهان و غیر رسمی ۲۴
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۶. اعتصاب منظم و غیر منظم ۲۴
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۷. اعتصاب ملی و بین المللی ۲۴
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۸. اعتصاب قانونی و غیر قانونی ۲۴
۱. ۲. ۲. ۳. ۱۹. اعتصاب انقلابی ۲۵
۱. ۲. ۲. ۴. تاریخچه اعتصاب ۲۵
۱. ۲. ۲. ۵. مهم ترین اعتصابات سیاسی ۲۷
۱. ۲. ۲. ۶. اعتصاب از منظر فقه امامیه ۳۳
۱. ۲. ۲. ۶. ۱. کتاب و سنت ۳۳
۱. ۲. ۲. ۷. تجویز اعتصاب به موجب شرط ضمن عقد ۳۴
۱. ۲. ۲. ۸. بررسی اعتصاب در علوم مختلف ۳۵
۱. ۲. ۲. ۸. ۱. بررسی اعتصاب در علم اقتصاد ۳۵
۱. ۲. ۲. ۸. ۲. بررسی جامعه شناختی اعتصاب ۳۷
۱. ۲. ۲. ۸. ۳. اعتصاب از نظر علم سیاست ۳۹
۱. ۲. ۲. ۹. ارکان اعتصاب ۴۰
۱. ۲. ۲. ۹. ۱. رکن مادی اعتصاب ۴۰
۱. ۲. ۲. ۹. ۱. ۱. تعدد شرکت کنندگان در اعتصاب ۴۱
۱. ۲. ۲. ۹. ۲. مدت زمان اعتصاب ۴۲

۵۵.....	۱. ۲. ۳. ۴. لجاجت سیاسی
۵۶.....	۱. ۲. ۳. ۵. قهر سیاسی
۵۷.....	فصل دوم: بررسی اعتصاب در حقوق جمهوری اسلامی ایران
۵۹.....	۱. ۲. جایگاه اعتصاب در حقوق ایران
۶۰.....	۲. ۲. سیری در قوانین مرتبط با اعتصاب از سال ۱۳۲۵ تا ۱۳۶۹
۶۲.....	۱. ۲. ۲. اعتصاب در قوانین موضوعه ایران
۶۲.....	۱. ۲. ۲. آیین نامه اجرایی سازمان زندان‌ها ماده ۱۶۷ مصوب ۱۳۸۴
۶۳.....	۱. ۲. ۲. قانون مجازات نیروهای مسلح ماده ۳۳ مصوب ۱۳۸۴
۶۳.....	۱. ۲. ۳. قانون رسیدگی به تخلفات اداری فصل دوم ماده ۳۳ و ۳۲ مصوب ۱۳۷۱
۶۳.....	۱. ۲. ۴. قانون مقررات انتظامی هیئت علمی دانشگاه‌ها فصل دوم ماده ۷ مصوب ۱۳۶۴
۶۴.....	۱. ۲. ۵. قانون بازسازی نیروی انسانی وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت فصل چهارم ماده ۳۱ مصوب ۱۳۶۰
۶۴.....	۱. ۲. ۶. ماده ۱۴۲ قانون کار
۶۴.....	۱. ۲. ۷. ماده ۱۴۳ قانون کار
۶۴.....	۱. ۲. ۸. قانون استخدام کشوری
۶۵.....	۲. ۳. شرایط اعتصاب
۶۵.....	۱. ۳. ۲. قطع کار
۶۵.....	۲. ۳. ۲. دسته‌جمعی بودن اقدام اعتصاب
۶۶.....	۳. ۳. ۲. وجود رابطه کارگری و کارفرمایی
۶۷.....	۳. ۳. ۲. شغلی بودن خواست‌های کارگران
۶۸.....	۲. ۴. موارد ممنوعیت اعتصاب
۶۸.....	۱. ۴. ۲. مشاغل نظامی و انتظامی
۶۹.....	۲. ۴. ۲. اعتصاب کارمندان عالی رتبه دولتی
۶۹.....	۲. ۴. ۳. شرایط بحران ملی و وضعیت فوق العاده

۷۰.....	۲. ۴. ۴. قضاات و وکلای دادگستری
۷۰.....	۲. ۵. راهکارهای قانونی مبارزه با اعتصاب
۷۰.....	۲. ۵. ۱. اعتراض
۷۱.....	۲. ۵. ۲. تجمع
۷۱.....	۲. ۵. ۳. اعتصاب
۷۱.....	۲. ۵. ۴. اغتشاش
۷۲.....	۲. ۵. ۵. تجویز اعتصاب به موجب حکم حکومتی
۷۳.....	۲. ۵. ۶. قانونگذار عادی
۷۵	فصل سوم: اعتصاب از منظر حقوق انگلستان
۷۷.....	۳. ۱. شرایط اعمال اعتصاب
۷۸.....	۳. ۱. ۱. مواد قانونی در مورد اعتصاب
۸۰.....	۳. ۱. ۲. زمینه‌های شناسایی حق اعتصاب با گذر از دوران مصونیت کیفری
۸۲.....	۳. ۱. ۳. یگانگی مراجع قضایی در نظام دادگستری انگلستان
۸۲.....	۳. ۱. ۴. آثار اعتصاب در حقوق انگلیس
۸۵.....	۳. ۱. ۴. ۱. آثار بر کارفرما
۸۵.....	۳. ۱. ۴. ۲. آثار بر سایر کارگران
۸۵.....	۳. ۱. ۴. ۳. آثار بر اشخاص ثالث شهروندان
۸۶.....	۳. ۱. ۵. موارد تشابه و افتراق اعتصاب در مورد حقوق ایران و انگلیس
۸۸.....	نتایج
۹۰.....	فهرست منابع
۹۰.....	منابع فارسی
۹۱.....	منابع عربی
۹۱.....	منابع انگلیسی

مجموعه قوانین ۹۲

مقالات ۹۲

پایان نامه‌ها ۹۳

سایت‌ها ۹۳

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

۱.۱. کلیات

۱.۱.۱. بیان مسأله

اعتصاب به معنی دست از کار کشیدن کارگران یا کارمندان و یا سایر گروه‌ها به منظور مختل شدن امور در راستای رسیدن به اهداف و خواسته‌هایشان می‌باشد. اعتصاب به شکل‌های مختلف صورت می‌گیرد اعتصاب عمومی / اعتصاب ظرف مدت معین و غیر معین / اعتصاب غذا و...

اعتصاب در قوانین موضوعه کشورمان ممنوع است و جرم تلقی شده است. به عنوان نمونه در مواد قانونی زیر در مورد جرم انگاری اعتصاب بیاناتی وجود دارد:

۱- اعتراض و شکایت و تقاضای ملاقات به صورت دسته جمعی و اعتصاب محکومان و متهمان به کلی ممنوع است (آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها ماده ۱۶۷ مصوب ۱۳۸۴) ۲- نظامیان مسلحی که به منظور دستیابی به اهداف شخصی و گروهی و یا به منظور بهره‌مندی از مزایا و امتیازات یا علیه تصمیمات قانونی مسئولان و نظایر آن در پایگاه‌های نظامی یا در هر محل دیگر اجتماع و تحصن و یا اعتصاب نموده و یا به هر نحوی موجب اخلال در نظم شوند (شورش کننده محسوب می‌شوند). (قانون مجازات نیروهای مسلح ماده ۳۳ مصوب ۱۳۸۴).

۳- شرکت در تحصن و اعتصاب و تظاهرات غیر قانونی یا تحریک به برپایی تحصن و اعتصاب و تظاهرات غیر قانونی و اعمال فشارهای گروهی برای تحصیل مقاصد غیر قانونی تخلف اداری محسوب می‌شود. (قانون رسیدگی به تخلفات اداری فصل دوم ماده ۳۳ مصوب ۱۳۷۱)

۴- تخلفات انتظامی و جرائم اعضا هیئت علمی دانشگاه‌ها به قرار زیر است: ارتکاب اعمال خلاف مصالح نظام جمهوری اسلامی از قبیل: به تعطیلی کشاندن کلاس‌ها و اعتصاب و تحصن و تظاهرات به طور غیر مجاز در محیط دانشگاه (قانون مقررات انتظامی هیئت علمی دانشگاه‌ها فصل دوم ماده ۷ مصوب ۱۳۶۴).

۵- مستخدمینی که نقش اصلی و محرک را در ایجاد موارد قانونی تحصن‌ها و اعتصابات و تظاهرات و تشویق یا وادار کردن دیگران به کار شکنی و کم کاری و ایراد خسارت به اموال دولتی را دارند محکوم به کیفرهای بند ۵ تا ۱۱ ماده ۲۰ می‌باشند مانند تنزل گروه / بازخريد/ و اخراج/ انفصال از خدمات دولتی / (قانون بازسازی نیروی انسانی وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت فصل چهارم ماده ۳۱ مصوب ۱۳۶۰)

اعتصاب در حقوق انگلیس مبتنی بر قوانین مستند و در شرایطی ویژه مجاز می‌باشد لکن رویکرد قانون این کشور عدم حمایت موثر قانونی از اعتصابیون است که (ماده ۲۱۹ حقوق کار انگلیس) مبین این موضوع است.

در انگلیس اعتصاب طبق قانون باید دارای ضوابط و شرایطی باشد ۱- صدور اعلامیه اعتصاب قبل از اعتصاب به کارفرما ۲- ارائه لیست اسامی افرادی که می‌خواهند اعتصاب کنند ۳- اعتصاب باید طبق حقوق انگلیس ۷ روز باشد (بند ۲ بخش ۵ ماده ۲۳۵ قانون استخدامی انگلیس) و حق اعتصاب در این کشور و گرفتن مجوز آن بر عهده اتحادیه‌های کارگری می‌باشد که ماده (ماده ۵ قانون اتحادیه‌های تجاری و روابط کاری) مبین آن است که در این پایان‌نامه به بررسی تطبیقی جرم انگاری اعتصاب در نظام جمهوری اسلامی ایران و انگلیس می‌پردازیم.

۱.۱.۲. اهمیت تحقیق

از آنجا که هر حکومتی در جهت تثبیت و حفظ تمامیت ارضی خود از هیچ اقدام پیش گیرانه و جلوگیری کننده‌ای فروگذاری نمی‌کند لذا لازمست که اعتصاب که به نوعی تهدید کننده حکومت و حاکمیت هر کشور است مورد توجه و مذاقه قرار گیرد و با شناسایی زمینه‌های تحقق و آثار و عواقب آن در مسیر کنترل و مدیریت اعتصاب تدابیر لازم اندیشیده شود تا زمینه سوء استفاده برخی برای ایجاد هرج و مرج و اختلاف در سطح جامعه از بین برود.

۱.۱.۳. پرسش‌های تحقیق

پرسش اصلی تحقیق

مبانی جرم انگاری اعتصاب در حقوق ایران و انگلیس کدامند؟

پرسش‌های فرعی تحقیق

۱- اعتصاب در حقوق ایران و انگلیس چه احکامی دارد؟

۲- جایگاه اعتصاب در دو کشور کدام است؟

۳- موارد اشتراک و افتراق قوانین مرتبط با اعتصاب در قانون ایران و انگلیس کدامند؟

۱.۱.۴. فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی تحقیق

در قوانین موضوعه از جمله قانون مجازات و تخلفات اداری از اعتصاب به دلیل اختلال در نظم عمومی جرم انگاری شده است.

فرضیه‌های فرعی تحقیق

۱- اعتصاب در حقوق ایران ممنوع و در حقوق انگلیس طبق ضوابط و به صورت محدود مجاز است.

۲- در قانون دو کشور از اعتصاب حمایت نشده و در قانون ایران بر خلاف قانون انگلیس اعتصاب جرم می‌باشد.

۳- اعتصاب در قوانین دو کشور بعنوان نمادی از اعتراض اجتماعی و مصداقی از نابهنجاری در رفتار عمومی تلقی شده است.

۱.۱.۵. پیشینه تحقیق

در مورد بررسی تطبیقی جرم اعتصاب در قانون ایران و انگلیس تحقیقی مشاهده نشد تحقیقات مرتبط با اعتصاب عبارتند از:

۱- حقوق کار کشور ایران و حقوق کار کشور انگلیس که هر دو قانون ناظر بر روابط کارگر و کارفرما و روابط فی مابین می‌باشد.

۲- روابط صنعتی نظام (روابط کار) شمس. السادات زاهدی بیشتر در مورد روابط کاری در کشورهای

خارجی را مورد بررسی قرار می‌دهند.

۳- حق اعتصاب کارمندان بخش عمومی؛ ممنوعیت یا محدودیت؛ مطالعه مقایسه‌ای نظام‌های فرانسه، انگلستان و ایران، محمّدقاسم تنگستانی و محمد جلالی که در این مقاله به بررسی موضوعات مختلفی در حقوق ایران و انگلیس بیشتر می‌پردازد که آیا اعتصاب مفهوم شناخته شده‌ای است در این دو کشور یا خیر.

۴- عزت الله عراقی، در این کتاب دکتر عراقی بیشتر به روابط کارگر و کارفرمایی مورد بررسی ساختاری قرار می‌گیرد که در مورد آن توضیح می‌دهیم. با بررسی‌های انجام شده در این موضوع مشخصه مورد کاملاً مشابه یافت نشد و در این پایان‌نامه به بررسی کامل موضوع مدّ نظر خود را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۲.۱. مفاهیم

۱.۲.۱. جرم چیست

ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد جرم عبارت است از:

هر فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود. همان گونه که ماده فوق‌الذکر مقرر می‌دارد احراز جرم صرفاً ناشی از انجام فعل نیست. ترک فعل هم در قانون مجازات اسلامی مصداق ارتکاب جرم است.

همانگونه که اقدام منفی به صورت فعل هم مشمول مجازات است انجام ندادن یک فعل و عدم اقدام به آن هم قابلیت پیگیری کیفری دارد و مجازات خاص خود را هم خواهد داشت.

جرم عمل یا خودداری از عملی است که مخالف نظم و صلح و آرامش اجتماع بوده و از همین حیث مجازاتی برای آن تعیین نموده باشد.

انجام تخلف و جرم از ناحیه افراد عموماً به صورت مختلف صورت می‌گیرد و بر اساس آن مجازات‌های مربوط به جرائم در قانون مدون شده است.

۱.۱.۲.۱. جرم انگاری

فرآیندی است که به موجب آن قانون‌گذار با در نظر گرفتن هنجار و ارزش‌های اساسی جامعه با تکیه بر مبانی نظری مورد قبول خود فعل یا ترک فعلی را ممنوع و برای ضمانت اجرای آن کیفری وضع می‌کند بر این اساس،

جرم انگاری امری پسینی و مبتنی بر علوم زیر ساختی همچون فلفه حقوق، فلسفه سیاسی و علوم اجتماعی است.^۱

۱.۲.۲.۱. اعتصاب

۱.۲.۲.۱. معنای لغوی اعتصاب^۲

صبر گزیدن و خوشنود شدن بچیزی. عصبه عصبه شدن قوم. بستن فخذناقه را برای دوشیدن. بستن فخذ ناچه را تا بدو شد. ران شتر را بستن برای دوشیدن کلاه بر سر نهادن و عمامه بر سر نهادن. کلاه یا عمامه بر سر نهادن مقنعه بسر بستن. عمامه در سر بستن و تاج بر سر نهادن. تاج بر سر نهادن پادشاه. | کوشش نمودن شتر. این معنی در فرهنگ‌های عربی دیده نشد و کلمه ا عصوبت بدین معنی است و بظاهر محرف و مصحف شده است. دست از کار کشیدن گروهی و گرد آمدن آنان برای وصول به هدف معین از قبیل تحصیل آزادی، کاستن ساعات کار، اضافه حقوق و غیره. گرد آمدن مردمان اعتصاب برای نوعی خاصی از سازش‌های کارگری و تظاهری از مبارزه طبقاتی است که بمنظور پیشرفت درباره هدفی صنفی از قبیل ازدیاد مزد کارگران و تقلیل ساعات کار و بطور کلی برای انجام یافتن امری که متضمن بهبود حال اعتصاب کنندگان باشد، انجام می‌گیرد که در این مورد معنای آخر مد نظر می‌باشد.

۱.۲.۲.۱. تعریف اصطلاحی اعتصاب

دکتر عزت ا... عراقی^۳ به نقل از کارلنکه لیون کان، در دایره‌العارف علوم اجتماعی نیز اعتصاب را این گونه بیان نموده است (اعتصاب عبارت است از توقف جمعی کار به منظور تأثیر بر کسانی که به فروش یا استفاده از محصول آن کار وابسته می‌باشند).

بدین ترتیب چنانچه در بالا ملاحظه گردید اعتصاب در واقع نوعی تقابل بین کارگر و کارفرما برای رسیدن به اهدافی که جنبه شغلی دارد محسوب می‌شود البته ناگفته پیداست که در پاره‌ای از موارد نیز خاستگاه دلیل اعتصاب تنها تقابل کارفرما نوعی نمی‌باشد. بلکه پاره‌ای از انگیزه‌های سیاسی - اجتماعی، اقتصادی کلان نیز در آن دخیل می‌باشد و طرف و تقابل کارگران در پاره‌ای از موارد با حاکمیت دولت به معنی اعم آن می‌باشد

۱. حسین، آقابابایی، «گفتمان فقهی و جرم انگاری علیه جرایم امنیت ملت و دولت»، مجله فقه و حقوق پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال دوم، شماره ۵، ۱۳۸۴ ش، صص ۱۲ - ۱۱.

۲. دهخدا، علی اکبر، *لغت نامه دهخدا*، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات جنگل، ۱۳۸۰ ه. ش، معنای اعتصاب، ص ۱۸۵.

۳. عراقی، عزت اله، *حقوق بین‌المللی کار*، تهران: چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۵ ش، ج ۲، ص ۱۷۵.

که سوای محق بودن و یا نبودن کارگران در این خصوص باعث نگرش منفی دولت‌ها نسبت به اعتصابات گردیده است. اعتصاب یعنی دست از کار کشیدن جمعی از کارگران برای رسیدن به اهداف صنفی و شغلی خود. اهدافی که کارگران آن را جزء حقوق پایمال شده خود می‌دانند و کارفرمایان در اکثر موارد آن را نوعی زیاده خواهی تلقی می‌کنند و در نهایت حاکمیت با توجه به نوع حکومت و فرهنگ حاکم بر اجتماع در بیشتر موارد به دیده شک به آن می‌نگرند

۱.۲.۳. انواع اعتصاب

اعتصاباتى که عموماً در محدوده مکانی مشخص روی می‌دهد عبارت‌اند از اعتصابات مربوط به محل کار که تقریباً متشکل از پانزده شکل می‌باشد. شکل دیگر مربوط به ملی یا بین‌المللی بودن اعتصاب می‌باشد و دیگری شامل اعتصابات در سطح شهر یا ناحیه معین است و بلاخره نوع آخر اعتصاب عمومی می‌باشد.

۱.۲.۳.۱. اعتصاب مربوط به محل کار کند کاری یا کم کاری

در این نوع اعتصاب کارگران کار را تعطیل نمی‌کنند بلکه در کارخانه‌جات می‌مانند ولی با آهنگ کند و به سستی به کار مشغول می‌شوند و کالاها را به صورت نامطلوبی تهیه می‌نمایند و یا اینکه در میان ساعات فعال کار و هنگام تولید دقت همیشگی را بر روند تولید ندارند.

کارگران اعتصابی با وجود کندی در فعالیت، مزد عادی خود را طلب می‌کنند ولی به علت انجام کار به طور آهسته، کارفرما بزودی احساس می‌کند که میزان تولید کارخانه تقلیل یافته است، در این هنگام است که کارفرما به مقابله با اعتصاب بر می‌خیزد^۱.

این صورت از اعتصاب از نظر اخلاقی در همه مکاتب دنیا، اعم از اسلام، سرمایه داری، کمونیسم مذموم شمرده شده است.

در احتساب یا عدم احتساب کند کاری یا پایین آمدن بازده کار در شمار اعتصاب، حقوقدانان نظرات متفاوتی دارند. بعضی چنین عنوان کرده‌اند که اگر این کند کار کردن همراه با بدکارکردن و خراب کردن محصول به طور عمدی باشد، در اعتصاب شناختن آن تردید است اما در مواردی که فقط کار کندتر انجام شده است و خرابکاری نگرفته است بعضی حقوقدانان آن را به عنوان اعتصاب بازده شناخته‌اند.

۱. همان.

۱.۲.۳.۲. تحریم یا ترک کار

در مفهوم کلی به هر نوع دست کشیدن از کار به عنوان اعتراض به عمل مدیریت گفته می‌شود. در این صورت از اعتصاب کارگران کارخانه یا چند کارخانه با اتفاق در یک روز یا ساعات معین کار تعطیل می‌کنند و شروع به کار مجدد نمی‌کنند تا اینکه به خواسته‌هایشان برسند.

این قسم از اعتصابات از تمام راه‌های اعتصاب مشهورتر و استفاده از آن بیشتر می‌باشد.

۱.۲.۳.۳. خودداری از اضافه کاری^۱

در این اعتصابات کارکنان و کارگران در ساعات عادی کار می‌کنند ولی از انجام اضافه کاری که در واقع جزءای از ساعات کار در سازان می‌باشد را خودداری می‌کنند و به این طریق از ایفای تعهدات کارفرما سر باز می‌زنند. نکته حائز اهمیت در مورد این شکل از اعتصاب که تذکر آن ضروری به نظر می‌رسد اینست که؛ تقریباً در همه کشورهای جهان (اکثراً کشورهای صنعتی) کارگران کارخانه‌ها برای خودداری از انجام اضافه کاری مبارزه می‌کنند و خواهان اضافه کاری نمی‌باشند ولی این مقوله در کشور ما کاملاً معکوس است، بدین معنی که همه کارگران همیشه به دنبال اضافه کار می‌باشند. متأسفانه بیشتر کارفرمایان ما نیز ارجاع اضافه کار^۲ کاری به کارگر را می‌پذیرند و کمتر به این نکته توجه می‌کنند که اضافه کاری باعث تحلیل تدریجی و در بلند مدت به صورت کلی نیروی کار می‌باشد. البته به نظر می‌رسد این پدیده امروزه به علت عدم تناسب هزینه‌های زندگی و سطح در آمد کارگران می‌باشد.

بهتر است به فرهنگ سازی و بالابردن سطح درآمد کارگران و کارمندان و همچنین افزایش اعتبار پول ایران دقت شود و مشکل را حل کرد که کارگران مجبور به کار بیش از حد نباشند و کرامت انسانی که در دین ما مورد توصیه قرار گرفته است رعایت شود.

۱.۲.۳.۴. اعتصاب اشتغال در محل کار

اعتصاب همراه با اشغال کارخانه یا کارگاه شدیدترین حالت اعتصاب است. این شکل از اعتصاب اعتصاب کنندگان در کارگاه باقی می‌مانند و معمولاً به این وسیله می‌خواهند به طور کم یا بیش صریح ادعای خود را نسبت به مالکیت کارگاه یا کارخانه اعلام دارند.

۱. پسندیده، اردشیر، *موارد اعتصاب در ایران*، تهران: بی‌نا، ۱۳۸۸ش، ج ۱، ص ۶۲.

۲. همان، ج ۱، ص ۶۴.